

Sběratelé zážitků

PRAHA HOSTILA ZAČÁTKEM SRPNA MEZINÁRODNÍ KONFERENCI CYKLISTICKÉ HISTORIE (ICHC – INTERNATIONAL CYCLING HISTORY CONFERENCE), PŘI JEJÍŽ PŘÍLEŽITOSTI SE SEŠLY ČTYŘI DESÍTKY SVĚTOVÝCH ODBORNÍKŮ NA CYKLISTICKOU HISTORII. MEZI NIMI BYLI JAN KRÁLÍK, KTERÝ SE SPOLU S NÁRODNÍM TECHNICKÝM MUZEEM ZÁSADNÍ MĚROU PODÍLEL NA POŘÁDÁNÍ KONFERENCE, A ROBERT ŠTĚRBA, MAJITEL CYKLISTICKÉHO OBCHODU, SBĚRATEL A ODBORNÍK NA CYKLISTICKOU HISTORII.

Konference se konala v prostorách doposud stále uzavřeného technického muzea ve dnech 5.–7. srpna. Muzeum prošlo několikaletou přestavbou a připravuje se jeho otevření na podzim tohoto roku. Součástí nových expozic bude i nově koncipovaná výstava jízdního kola. Přesný termín otevření zatím není znám. Z více stran se k nám donesl obdiv a uznání na adresu Roberta Šterby, který údajně patří k největším cyklistickým historikům na světě, požádali jsme tedy o krátký rozhovor na téma pražské konference, ale také a především na téma sběratelství jako takového, právě jej. Velký rozhovor s ním, okrajově se týkající také historie, vyšel v červnovém Velu roku 2008 v rubrice „Lidé, práce, osudy“.

Co si máme pod konferencí ICHC představit?

„Jsou to každý rok tři až čtyři dny přednášek na téma cyklistické historie. Každoročně se koná v jiné zemi, někdy je téma jednotné a je předem dáno, jindy na sebe přednášky nenavazují a program je volný. Tak tomu bylo letos v Praze. Účastní se kolem čtyřiceti lidí z celého světa. Mezi nimi jsou majitelé velkých sbírek, ředitelé muzeí, profesori, sociologové, historikové i nadšení sběratelé. Rozhodně to není sběratelská sešlost. Pokaždé vychází knižně sbírka přednášek. Cílem konferencí je propagace

cyklistické historie a zvýšení zájmu o její studium, bádání, zkoumání.“

Vy jste v technickém muzeu také přednášel?

„Ne, letos jsem nepřednášel. Loni v Americe jsem na konferenci chyběl, ale před dvěma roky jsem měl přednášku v St. Etienne na téma mě nejbližší – takzvané kostitřasy, kola před nástupem vysokého kola. Ta byla vyráběna jen v rozmezí tří let, 1867–1870. Člověk má přece jen nějakou jazykovou bariéru, bylo to hodně založeno na fotografiích. Konferenci v St. Etienne pořádal stát a byla to rozsahem i zabezpečením akce úplně jiného významu než ta naše. Pořadatelem byl Český klub velocipedistů, Národní technické muzeum a pan Králík a přijelo 46 návštěvníků, většinou cizinců. Je to téměř uzavřená skupina, titíž lidé, co každoročně. Byl tu například člověk, Angličan žijící v Německu, který konstruoval lunární modul, dál pracuje na tom, jak se co neefektivněji pohybovat po Měsíci, a dospěl až k monocyklu (velké kolo, kde člověk sedí uprostřed). Zajímavé, je že historie takovou konstrukci kola už dávno zná...“

Přednášky jsou nejrůznějšího druhu. Například doktor Pafko, který je také velký cyklista, zapojil tým lidí do měření výkonu při chůzi a při jízdě na nejrůznějších typech kol. Zajímavé je, že na těch prvních kolech

vyšla energetická bilance výhodnější pro chůzi. Až u vysokého kola se to otočilo vyloučené ve prospěch kola, asi šestinásobně.“

Konference se konala v uzavřeném technickém muzeu. Jak jste se podíleli na podobě nové cykloexpozice?

„Novou koncepci dělal doktor Králík. Měla by obsáhnout vývoj kola od počátku až do současnosti. Paradoxně se jako nejzapeklitější úkol ukázalo být, jak takovou expozici zakončit, protože vývoj kola jde pořád dál. Nakonec byla na konferenci předána dvě kola, která se objevují na přelomu století a vlastně i tisíciletí a jsou takovým symbolem této doby, tohoto časového zlomu. Jedním z nich je chrommolybdenová silnička na Campagnolu, kterou jsem stavil já, a druhé předal zástupce Authora. Je to plně vybavený karbonový speciál. Malá manufaktura na jedné straně a obrovská asijská výroba s použitím kosmického materiálu na straně druhé. Termín otevření výstavy zatím není znám, ale mělo by to být do konce roku.“

Jak jste se vy, původně úspěšný závodník, posléze stavitel kol a obchodník, dostal až k hluboké znalosti historie?

„Mám rád staré věci a můžou to být třeba mlýnky na kafe nebo stará architektura.

Na kolech mě vždycky zajímala ta technická stránka, propojení té konkrétní manuální dílenské práce s koly a součástkami a zájmu o staré věci mě dovedlo až sem. Dneska mi to zabírá strašnou spoustu času, ale baví mě to. Směr, jaký zájem o historii nabral, konference, předávání informací, návštěvy, to je úplně jiná kultura než burzy a čistě sběratelství. To mě na tom strašně baví. Rodina lidí, kteří mají podobný zájem, je strašně maličká, všichni se známe. Vymizela rivalita, hodně si pomáháme a předávání všech informací je dneska díky internetu strašně rychlé.“

Vy máte i svou sbírku, hodláte ji někde vystavovat?

„Představa budování muzea mě vůbec neláká. Laické dotazy mě zdržují, nebaví mě to. Už jenom představa, že strávím tři hodiny s někým, kdo o tom vůbec nic neví a je mu vlastně úplně jedno, co mu k těm kolům říkáte, mě děsí. Muzeum, to je starost o normální firmu, řešíte, jestli jsou uklizené záchody, jestli brigádnice přišla včas do práce, jestli všude svítí žárovky. Je to strašná spousta starostí, které berou čas na výzkum, renovování, setkávání se s lidmi, kteří mi mají co říci. Toho není nikdy dost. Většina návštěvníků muzeí jsou laici, jimž musí být expozice přizpůsobeny, musí to být trochu divadlo, něco pro děti... Já to dělám pro sebe. Fotky z cizí dovolené taky nikoho nezajímají.“

Vždycky jsem měl dojem, že sběratelé jsou zároveň exhibicionisté.

„Samozřejmě, že je takových spousta, uváží si bílou šálu a jezdí, předvádějí se. A je dobře, že takoví jsou. Jsou v každé zemi, na dvacet takových, jako jsem já, je 900 exhibicionistů. Pak vezměte třeba Pepu Zimovčáka, pro něj je vysoké kolo sportovní náčiní, a kdyby ho neměl, věřím, že by jezdil na koloběžce nebo běhal pozadu, ale pro

propagaci historie kola dělá hodně. Potom jsou sběratelé nebo muzea, státní a i soukromá, ty většinou mají hodně rozsáhlé sbírky, ale jsou mezi námi i lidé, kteří mají třeba jen jedno kolo, ale mají ohromné znalosti, neustále historii studují a rádi se podělí o to, co zjistili. Jeden manželský pár z Austrálie je členem australské cyklistické historické společnosti a dokonce vydává luxusní časopis. Jejimi členy jsou ale jen oni dva. Nebo třeba Jiří Uhlíř, ten má muzeum v soukromém zámku v Nových Hradech. Doporučuji to jako cíl výletu každé rodině. Je to ohromné muzeum, dle mého nejhezčí cyklistické muzeum na světě, kde se překrásně snoubí stará architektura s cyklistickou historií, to je fantastický zážitek. 95 % veškerých historických kol je v soukromých sbírkách. Ve Francii jsou tisíce sběratelů, kteří mají třeba jen pět kol, ale jsou to perly, jeden Ital zase miluje období 50. a 60. let a má už asi 600 exponátů, musel si pronajmout další halu, ale valnou hodnotu to nemá, protože z té doby se dochovalo obrovské množství kol.“

Vždycky jsem měl dojem, že sběratelství na této úrovni je jen pro extrémně bohaté lidi.

„Nemusí to být podmínkou. Každý se může na něco specializovat. Jeden sbírá jen štitky nebo čepičky, jiný jen dokumenty. Čím se ale do historie ponořujete hlouběji, dojdete zákonitě až k počátkům. Anebo ke specialitám, k tématům, která vám jsou nějakým způsobem blízká. Proto mě zajímají kola z let 1867–1870. A kdybych zjistil, že ve vsi, kde bydlím, někdy v minulosti žil nějaký výrobce kol, neměl bych větší touhu, než takové kolo sehnat. Stejně to má jeden známý se shodou příjmení, sbírá a shání jen kola výrobce téhož jména, byť s ním nemá nic bližšího společného. Takové sbírky mohou mít obrovskou cenu jen pro vás samotné.“

Zajímavé je, že čím víc se o historii mluví, tím víc starých věcí se objevuje, lidé to někde vyhrabou a vědí, že to někdo sbírá nebo renovuje a ozvou se. Čím víc se věcí objevuje, tím nižší hodnotu samozřejmě mají, neznámá to tedy, že historická sbírka zákonitě v čase získává na finanční hodnotě.“

To mi bouráte zažitě představy o sběratelství jako o výhodné investici. Jak je to s renovací starých věcí, renovovat nebo nerenovovat?

„Samozřejmě, že staré věci, kterých je jen pár kusů nebo jsou dokumentem nějakých zlomových okamžiků ve vývoji kola, mají cenu vysokou a neustále na ní získávají, těch ale moc není. Pohled na renovování se zásadně změnil, dřív se říkalo, že jak má kolo méně než 50 % laku původního, má se nastříkat, zrenovovat. Dnes ale lze napodobit prakticky vše, i lak, proto je nejceněnější věc v původní podobě, třeba i se zásahy uživatele. Když zjistíte, že u stejných kol se vždy objevuje jiný přední náboj, pak je vám jasné, že tam byl nějaký technický problém, a to je z historického pohledu informace k nezaplacení. Kamarád maluje na dřevo ikony. Získal z Pražského hradu vyřazené rámy oken a na takovém dřevě daroval namalovanou ikonu kamarádovi ze Slovenska. Jeho ale na hranicích chytli, obrázek mu zabavili a dneska je někde v muzeu s tím, že se jedná o starou ikonu z x-tého století, která byla za druhé světové války zavlečena do Čech. Ani historikové to nepoznají, v tom je zrada renovování. Skupují se staré mříže, aby složení kovu bylo takové, jaké se dělalo kdysi, ale když z toho ukovate dnes starý předmět, nikdo to nemá šanci poznat. Dnes je tolik historických aut, že na ně není odbytu. Je úplně zbytečné renovovat za statisíce, když se dá pořádek ještě sehnat auto v původním stavu za desítky tisíc. Proč by to někdo dělal?“

Co vám zájem o cyklistickou historii dává do života?

„Mám jednoho známého, co se rozvedl a celou svou sbírku prodal. Od té doby si nekoupil ani šroubek a říká, že sbírá zážitky. To mě oslovuje, snažím se také sbírat zážitky. Hodně majetku zatěžuje. Jakmile je v garáži deset kol, musí se s nimi hýbat, přeparkovávat je, dofouknout, promazat, oprášit. Ta kola začínají člověka vlastnit a ovládat. To vám informace a vědomosti nikdy neudělají.“

Děkuji za rozhovor.

Martin Raufer

Foto: Markéta Navrátilová

ICHC

International Cycling History Conference

První konference cyklistických historiků se konala v roce 1990 ve skotském Glasgow, od té doby se úzká skupinka lidí schází rok co rok na různých místech, v různých zemích planety.

21. ročník konference cyklistické historie proběhl 5.–7. srpna 2010 v pražském Národním technickém muzeu a pořádán byl Českým klubem Velocipedistů a technickým muzeem. V Praze zaznělo 25 zajímavých přednášek. Po každé konferenci je z přednášek vydána kniha. Náplní konferencí je setkávání, výměna informací, přednášky, prezentace a společné návštěvy sbírek, muzeí a zajímavých míst. Cílem je větší informovanost navzájem mezi historiky a sběrateli a větší popularizace cyklistické historie. Více informací najdete na adresách www.cycling-history.org a www.ichc.ic.cz.